

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΤΡ. ΣΟΛΔΑΤΟΣ

Ο άνθρωπος, ο επιστήμων, ο δάσκαλος, ο οραματιστής

Η Συντακτική Επιτροπή του ανά χείρας τόμου και η Οργανωτική Επιτροπή της Ημερίδας, αισθάνονται ιδιαίτερη συγκίνηση γιατί τους δίνεται η ευκαιρία να αναφερθούν στον αείμνηστο Ομότιμο Καθηγητή του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης Κωνσταντίνο Σολδάτο και να τιμήσουν με την έκδοση και παρουσίαση του τόμου τη μνήμη του.

Ο Τομέας Ορυκτολογίας-Πετρολογίας-Κοιτασματολογίας, το Τμήμα Γεωλογίας και η Κοσμητεία της Σχολής Θετικών Επιστημών του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, εκφράζοντας τους συναδέλφους, τους συνεργάτες, τους φοιτητές, και τους φίλους του Καθηγητή Σολδάτου, αφιερώνουν τον παρόντα τόμο στη μνήμη του. Τον αφιερώνουν σε αναγνώριση της συμβολής και προσφοράς του στην εκπαίδευση και στην έρευνα των γεωεπιστημών και ιδιαίτερα στην κρυσταλλογραφία, ορυκτολογία και πετρολογία και ως ελάχιστο φόρο τιμής και εκτίμησης στον άνθρωπο, τον επιστήμονα, το δάσκαλο, τον οραματιστή.

Ο Κωνσταντίνος Σολδάτος υπήρξε ένα ιδιαίτερα χαρισματικό άτομο με πολλά προτερήματα, που τον διευκόλυναν στη διοίκηση του Εργαστηρίου Ορυκτολογίας - Πετρογραφίας αρχικά και μετέπειτα του Τομέα Ορυκτολογίας-Πετρολογίας-Κοιτασματολογίας. Στηριζόμενος στο αλάνθαστο ένστικτό του και στο ήθος, το χαρακτήρα και την επίδοση των υποψηφίων, στελέχωσε το Εργαστήριό του με ικανά άτομα καθιστώντας το έτσι ένα από τα σημαντικότερα δομικά στοιχεία του τότε Φυσιογνωστικού Τμήματος και στη συνέχεια του Τμήματος Γεωλογίας. Υπήρξε ακαδημαϊκός δάσκαλος και εξαιρετος επιστήμονας. Δάσκαλος με ιδιαίτερες χαρισματικές ιδιότητες και επιστήμονας με δυνατό υπόβαθρο, κριτική σκέψη και εξαιρετη διορατικότητα. Ταυτόχρονα ήταν άνθρωπος, καλός συζητητής με αναπτυγμένη την αίσθηση του χιούμορ, αυστηρός στις κρίσεις του αλλά ποτέ άδικος. Ήταν θιασώτης της ελεύθερης έκφρασης της γνώμης και πάντοτε η αρνητική ή η θετική του άποψη βασιζόταν σε επιχειρήματα χειροπιαστά και λογικά. Άκουγε και σεβόταν τους συναδέλφους του και έδειχνε ιδιαίτερο ενδιαφέρον στις απόψεις των συνεργατών του ιδιαίτερα των νεότερων. Η προσωπική άποψη των συναδέλφων και συνεργατών του ήταν σεβαστή ανεξάρτητα του θέματος.

Άριστος οικογενειάρχης προσπαθούσε πάντοτε να διαμοιράζει το χρόνο του μεταξύ της εκπαιδευτικής και ερευνητικής του δραστηριότητας και της οικογένειάς του. Αλλά ενδιαφερόταν πάντα και για τις οικογένειες των συνεργατών του και αφιέρωνε συχνά αρκετό χρόνο για ν' ακούσει, να δώσει συμβουλές, να βοηθήσει. Αν και φημιζόταν για την αυστηρότητά του, ο Καθηγητής Σολδάτος ήταν πάντα ανοιχτόκαρδος, χαμογελαστός και προσιτός. Στις ελεύθερες ώρες του συζητούσε με τους συνεργάτες του και το προσωπικό για διάφορα θέματα όπως η πολιτική, το ποδόσφαιρο και το παγκόσμιο γίγνεσθαι. Το πάθος του όμως ήταν η συζήτηση για τον καιρό και την πρόγνωσή του.

Ο Κωνσταντίνος Σολδάτος γεννήθηκε το 1924 στο Βόλο. Τις εγκυκλίους σπουδές του έκανε στη Θεσσαλονίκη και απεφοίτησε από το Β' Γυμνάσιο το 1941. Το επόμενο έτος γράφτηκε στο Φυσικό Τμήμα του Α.Π.Θ., απ' όπου πήρε το πτυχίο του το 1947 με βαθμό «άριστα». Δεν αρκείται όμως στο πτυχίο αυτό και το 1954 αποφοιτά από το Χημικό Τμήμα του Α.Π.Θ. πάλι με βαθμό «άριστα».

Φοιτητής ακόμη του Φυσικού Τμήματος προσλαμβάνεται το 1944 ως έκτακτος Βοηθός στο Εργαστήριο Ορυκτολογίας-Πετρογραφίας του Α.Π.Θ. όπου υπηρετεί αμισθί σχεδόν επί τρία χρόνια. Μετά τη λήψη του πτυχίου του Φυσικού Τμήματος και μετά την απόλυσή του από το Στρατό (1947-1949) διορίζεται τακτικός Βοηθός στο ίδιο Εργαστήριο.

Από του σημείου αυτού αρχίζει ουσιαστικά η ακαδημαϊκή του σταδιοδρομία και το ερευνητικό του έργο. Το 1955 υποβάλλει στη Φυσιομαθηματική Σχολή του Α.Π.Θ. μελέτη του με τίτλο «Οι ηφαιστίαι της Αλμωπίας» και αναγορεύεται με «άριστα» διδάκτορας της Σχολής αυτής. Αμέσως μετά, το 1956, διορίζεται Επιμελητής και το 1957, μετά από επιτυχείς εξετάσεις λαμβάνει υποτροφία από το Ίδρυμα Κρατικών Υποτροφιών και μεταβαίνει στο Εργαστήριο Ορυκτολογίας του Ομοσπονδιακού Πολυτεχνείου της Ζυρίχης (Ε.Τ.Η.), όπου παραμένει για περισσότερο από τρία χρόνια και εκπονεί δεύτερη διδακτορική διατριβή με τίτλο «Die jungen Vulkanite der griechischen Rhodopen und ihre provinziellen Verhältnisse», με εισηγητές τους παγκοσμίου φήμης Καθηγητές C. Burri και F. Laves.

Η παραμονή του στο Ε.Τ.Η. και η συνεργασία του πρώτα με τον Burri, ο οποίος εθεωρείτο ο συνεχιστής του έργου του Καθηγητή P. Niggli και στη συνέχεια με τον Laves, γνωστό κρυσταλλογράφο, βοήθησαν σημαντικά στην επιμόρφωσή του και τον καταξίωσαν ως ειδικό στην Οπτική Ορυκτολογία, τον Πετροχημικό Λογισμό και στην ακτινογραφική μελέτη των αστρίων.

Στην έρευνα των αστρίων ασχολήθηκε ιδιαίτερα με την «οπτική σανιδίνου» και με τις περθιτικές συμφύσεις κυρίως σε μικροκλινείς. Τα αποτελέσματα της έρευνάς του αυτής δημοσιεύθηκαν σε συνεργασία με τον Laves σε έγκυρα ειδικά επιστημονικά περιοδικά, περιλήψεις δε των εργασιών αυτών δημοσιεύθηκαν στα εγκυρότερα ξενόγλωσσα επιστημονικά περιοδικά και έγινε αναφορά τους σε πολλά ειδικά βιβλία και σε πλήθος επιστημονικών εργασιών.

Το 1964, μετά την υποβολή, στη Φυσικομαθηματική Σχολή του Α.Π.Θ., της μελέτης του με τίτλο « Συγκριτική οπτική, χημική και ακτινογραφική έρευνα ελληνικών σανιδίνων», λαμβάνει τον τίτλο του Υφηγητού για την Έδρα της Ορυκτολογίας-Πετρολογίας και αμέσως μετά εντολή διδασκαλίας για το μάθημα της Πετρογραφίας. Στη συνέχεια παίρνει εντολή διδασκαλίας του μαθήματος Ορυκτολογία, Πετρογραφία και Γεωλογία από τη Γεωπονοδοσολογική και την Πολυτεχνική Σχολή. Τέλος το 1967 του ανατίθεται από τη Φυσικομαθηματική Σχολή η διδασκαλία των μαθημάτων της Έδρας της Ορυκτολογίας-Πετρολογίας καθώς και η διεύθυνση του αντίστοιχου Εργαστηρίου.

Επανέρχεται στο Ε.Τ.Η. το 1966 όπου ενημερώνεται για τις νέες εργαστηριακές μεθόδους, ιδιαίτερα στην ηλεκτρονική μικροανάλυση, πράγμα που οδηγεί σύντομα στην αγορά και εγκατάσταση στο Εργαστήριο του πρώτου ηλεκτρονικού μικροαναλυτή στην Ελλάδα.

Το 1968 εκλέγεται Τακτικός Καθηγητής της Έδρας της Ορυκτολογίας-Πετρολογίας και αρχίζει την προσπάθειά του για στελέχωση του Εργαστηρίου με νέο προσωπικό, Βοηθούς και Παρασκευαστές. Η δεκαετία του '70 χαρακτηρίζεται από έντονη ερευνητική δραστηριότητα αφού εκπονούνται, υπό την επίβλεψή του, επτά διδακτορικές διατριβές σε διάφορα επιστημονικά πεδία, δημοσιεύονται αρκετές εργασίες σε ελληνικά και διεθνή περιοδικά, και αναβαθμίζονται οι συσκευές και οι εγκαταστάσεις.

Συμμετέχει ενεργά στις δραστηριότητες της Φυσικομαθηματικής Σχολής και το 1973 εκλέγεται Κοσμήτορας της. Από τη θέση αυτή συμβάλλει σημαντικά στην αναβάθμισή της. Ως Κοσμήτορας συμμετέχει και βοηθάει στην ίδρυση του Τμήματος Γεωλογίας και στην ανάπτυξη και εξέλιξή του. Εκλέγεται Διευθυντής, ο πρώτος, του νεοσύστατου Τομέα Ορυκτολογίας-Πετρολογίας-Κοιτασματολογίας, τον οποίο διοικεί συνετά και πειθαρχημένα, δημιουργώντας ένα περιβάλλον σύμπνοιας, συνεργασίας και απόδοσης. Με το πνεύμα δημοκρατίας και ελευθερίας που τον διέκρινε κατάφερε το περιβάλλον αυτό να διατηρηθεί και να βελτιωθεί και από τους επόμενους Διευθυντές.

Πνεύμα ανήσυχο και διορατικό καλωσορίζει και υποστηρίζει την ίδρυση της Πολυτεχνικής Σχολής του Δημοκρίτειου Πανεπιστημίου Θράκης, στη λειτουργία και ανάπτυξη της οποίας συμμετέχει, την περίοδο 1975-76, ως Καθηγητής της.

Ως κορυφαίος παράγων των Γεωεπιστημών στην Ελλάδα δεν θα μπορούσε να απουσιάζει από την προσπάθεια της χώρας να αξιοποιήσει και να εκμεταλλευτεί τον ορυκτό της πλούτο. Διορίζεται μέλος του Δ.Σ. του Ινστιτούτου Γεωλογικών και Μεταλλευτικών Ερευνών (Ι.Γ.Μ.Ε.) και συμμετέχει ενεργά στην αναδιάρθρωσή του και τη στελέχωσή του με νέο επιστημονικό προσωπικό. Ήταν η περίοδος της αλματώδους ανάπτυξής του Ι.Γ.Μ.Ε..

Η ερευνητική δραστηριότητα του Καθηγητή Σολδάτου αναφέρεται στην πετρολογία των πυριγενών πετρωμάτων, κυρίως των ηφαιστειακών, και στη μελέτη των Κ-ούχων αστρίων. Στην πρώτη περίπτωση παραμένουν κλασσικές οι μελέτες του στην Αλμυπία και στα ελληνοβουλγαρικά σύνορα (βόρεια του Παρανεστίου και της Ξάνθης). Κάτω από δύσκολες και επικίνδυνες συνθήκες, χαρτογραφεί και σε μερικές περιπτώσεις διορθώνει ήδη χαρτογραφημένες περιοχές, χρονολογεί εκχύσεις λαβών, χαρακτηρίζει τον τύπο των μαγμάτων και εξάγει συμπεράσματα αναφορικά με τη γεωλογική συμπεριφορά της Ροδόπης σε σχέση με τις Αλπικές πτυχώσεις. Αναφέρεται στον υψηλό σε κάλιο μαγματισμό της Ροδόπης και επισημαίνει για πρώτη φορά στην Ελλάδα (Σιθωνία) την ύπαρξη μαγματικού επιδότου.

Οι μελέτες του στους Κ-ούχους αστρίους υπήρξαν σημαντικότερες και πρωτοποριακές για την εποχή τους. Από τα σανίδια των πετρωμάτων που εξέτασε στις δύο διατριβές του, και την «οπτική ορθοκλάστου», που διαπίστωσε σ' αυτά, το «σανιδινορθόκλαστο» στα ελληνοβουλγαρικά σύνορα και το μοναλίτη (μονοκλινής) της Σα-

μοθράκης, προχωράει στους μικροκλινείς με την «παραμορφωμένη» διδυμία, στον «πλακώδη περθίτη», που παρατηρείται για πρώτη φορά σε μικροκλινείς, και στη μελέτη μικροκλινικών περθιτών από 27 τοποθεσίες απ' όλο τον κόσμο, με σκοπό τη διερεύνηση του τρόπου σχηματισμού τους. Ταξινομεί τους κρυπτοπερθίτες σε τύπου I και II (μονοκλινώς και τρικλινώς προσανατολισμένοι, αντίστοιχα) και επισημαίνει το γεγονός ότι η οπτική εξέταση από μόνη της δεν δίνει σαφή αποτελέσματα για τον τύπο του κρυπτοπερθίτη, απαραίτητη είναι και η ακτινογραφική μελέτη.

Στην ερευνητική του προσπάθεια, εκτός από τους Burri και Laves, συνεργάστηκε αρμονικά και δημοσίευσε πολλές εργασίες με σχεδόν όλα τα μέλη του Εργαστηρίου Ορυκτολογίας-Πετρογραφίας και στη συνέχεια του Τομέα Ορυκτολογίας-Πετρολογίας-Κοιτασματολογίας. Η κατάρτιση, θεωρητική και εργαστηριακή, των νέων συνεργατών του ήταν μεταξύ των πρώτων προτεραιοτήτων του. Γνώριζε πολύ καλά πως χωρίς αυτή δεν θα μπορούσαν να καταστούν αυτόνομοι δάσκαλοι και ερευνητές. Καθημερινό λοιπόν μέλημά του ήταν η εκπαίδευσή τους σε τεχνικές και μεθόδους, κυρίως ακτινογραφικές και οπτικές, που γνώριζε άριστα. Παράλληλα τους μετέδιδε τις γνώσεις και τις εμπειρίες του και τους παρέπεμπε σε αναζήτηση πρόσφατης βιβλιογραφίας. Ατέλειωτες ώρες στο σκοτεινό θάλαμο για εμφάνιση των φιλμ που πάρθηκαν με Debye-Scherrer, με Precession ή με Laue. Ποιος από το Εργαστήριο δεν τον θυμάται με την άσπρη μπλούζα, να μας μαζεύει γύρω από την «Κατερίνα» ή τη «Ζαφειρίτσα», με την γωνιομετρική κεφαλή ή διάφορες άλλες συσκευές στο χέρι να μας δείχνει και να μας εξηγεί, να τοποθετεί κρυστάλλους, να επισημαίνει σημαντικές λεπτομέρειες αλλά και να σημειώνει με έμφαση και κάποιους κινδύνους; Ποιος δεν τον θυμάται στο πολωτικό μικροσκόπιο να μας δείχνει το διασκεδασμό των οπτικών αξόνων, να βρίσκει οπτικές ιδιότητες και να προσδιορίζει ορυκτά; Ποιος τέλος δεν τον θυμάται να κάθεται ώρες με την τράπεζα Fedorov για τον προσδιορισμό της γωνίας των οπτικών αξόνων και των διδυμιών των αστρίων;

Η εκπαιδευτική του δραστηριότητα η οποία υπήρξε πλούσια, δεν περιορίστηκε στην από έδρας μόνο διδασκαλία. Συνέγραψε βιβλία και πανεπιστημιακές σημειώσεις (Κρυσταλλογραφία, Γεωχημεία, Στοιχεία Πετρογραφίας και Ορυκτοδιαγνωστικής, Σημειώσεις Οπτικής) τα οποία διανέμονταν στους φοιτητές δωρεάν.

Ως έμπειρος δάσκαλος γνώριζε πολύ καλά ότι η θεωρία στην Ορυκτολογία και Πετρογραφία αλλά και γενικότερα στη Γεωλογία από μόνη της δεν αρκεί για το φοιτητή. Απαραίτητη είναι και η πρακτική άσκηση. Γι' αυτό ο αείμνηστος Καθηγητής Σολδάτος φρόντισε, πέραν των εργαστηρίων, οι φοιτητές να αποκτήσουν και τις εμπειρίες της υπαίθρου, να δουν και να παρατηρήσουν στη φύση, επί τόπου, τα ορυκτά, τα πετρώματα και διάφορες γεωλογικές διεργασίες. Η εκπαιδευτική εκδρομή Θεσσαλονίκη – Καβάλα – Ξάνθη – Αλεξανδρούπολη την οποία οργάνωσε και πραγματοποιούσε μέχρι της συνταξιοδότησής του, εξακολουθεί να αποτελεί κλασική άσκηση υπαίθρου και πραγματοποιείται μέχρι σήμερα με μεγάλη επιτυχία και ευεργετικά αποτελέσματα για τους φοιτητές. Παράλληλα πραγματοποιείται και από αποστολές ξένων Πανεπιστημίων, τα οποία ζητούν τη βοήθεια του Τομέα γι' αυτό.

Αυτός ήταν ο Καθηγητής Κωνσταντίνος Σολδάτος, που έφυγε πριν 15 μήνες περίπου. Αυτός ήταν ο συγκροτημένος και χαρισματικός δάσκαλος, ο κατηρητισμένος και ακέραιος επιστήμων, ο χρηστός άνθρωπος, ο καλός συνάδελφος, ο άξιος πατέρας. Αυτός ήταν ο Τάκης που οι παλιοί συνάδελφοι, οι συνεργάτες και φίλοι του γνώρισαν και έζησαν. Αυτός ήταν ο Σολδάτος, που εμείς οι φοιτητές του και μετέπειτα συνάδελφοι και συνεργάτες του θα θυμόμαστε με αγάπη, σεβασμό και ιδιαίτερη εκτίμηση. Αυτός ήταν ο Ομότιμος Καθηγητής του Α.Π.Θ., που θα αποτελεί παράδειγμα για όλους μας και θα μας συντροφεύει στην προσπάθειά μας για πιο ανθρώπινα πανεπιστήμια, πιο ανθρώπινη εκπαίδευση, πιο ανθρώπινες σχέσεις, όπως τις οραματιζόταν.

Αιωνία σου η μνήμη Καθηγητή Σολδάτε.

Εκ μέρους της Οργανωτικής Επιτροπής
ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΧΡΙΣΤΟΦΙΔΗΣ
Καθηγητής Τμήματος Γεωλογίας Α.Π.Θ